

MAGYAR FONETIKAI, FONIÁTRIAI
ÉS LOGOPÉDIAI TÁRSASÁG

Kongresszusa

2025. május 24.

Absztraktkötet

BELÜGYMINISZTERIUM

A program az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a
Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
támogatásával valósul meg.

Illúzió és valóság – Biztonságkeresés mintázatai a kortárs médiakultúra világában

**Guld Ádám médiakutató,
kommunikációs szakember, PTE TMI**

A média által generált illúzióknak egyre nagyobb hatást és befolyást tulajdonítunk. Az elmúlt években a technológiai fejlődés eredményeként egyre megtévesztőbb tartalmak harcolnak a fogyasztók figyelméért egy túlszerkesztett, túlfilterezett, mesterséges intelligenciával manipulált virtuális környezetben. Míg néhány éve még attól bizonytalanodtunk el, hogy vajon igaz-e, amit olvasunk, ma már azt is meg kell kérdőjeleznünk, hogy amit látunk, valóságos-e. Ennek fényében nem meglepő, hogy a fogyasztók egy része egyre jobban vonzódik a “valóság” leplezetlen – vagy annak tűnő – bemutatásához, miközben ennek a gyakorlatnak is megvannak a maga veszélyei. De vajon milyen folyamatok állnak az említett trendek hátterében? Miféle valóság elől menekülnek a fogyasztók, és milyen biztonságot adnak a virtuális illúziók? Kik azok, akik a valóság felé fordulnak a megtévesztés helyett? Hogyan viszonyulnak a változásokhoz a Z és Alfa generáció tagjai? Egyáltalán tudunk még különbséget tenni valóság és illúzió között? Az előadásban ezekre a kérdésekre keressük a válaszokat három kortárs médiajelenség értelmezésén keresztül.

Kutatók és beszélők generációi a beszéd kutatásban

**Markó Alexandra¹ – Deme Andrea^{3,1,2} – Juhász Kornélia^{2,1,3} –
Gráci Tekla Etelka^{2,1}**

¹MTA–HUN–REN NYTK Lendület Neurofonetikai Kutatócsoport, ²HUN–REN Nyelvtudományi Kutatóközpont,

³Eötvös Loránd Tudományegyetem

Előadásunkban azt vizsgáljuk, hogy hogyan jellemezhetők a magyar magánhangzók artikulációjára és formánsértékeire vonatkozó kutatások a különböző generációk nézőpontjából. Elsősorban a kutatási célok és módszerek generációkon átívelő változását ismertetjük, másrészt kitérünk a különböző korosztályok beszédének elemzésére és összehasonlítására.

A magyarra vonatkozó artikulációs kutatások az 1890-es évekre mennek vissza, míg formánselemzéseket az 1940-es évektől találunk a szakirodalomban. A korai elemzések célja a nyelvspecifikus vagy nyelvjárásspecifikus magánhangzókészlet általános jellemzése volt, ennek ellenére igen kis beszélőszámmal készültek a vizsgálatok. A mai artikulációs vizsgálatok specifikusabb kutatási célokra irányulnak (például a koartikuláció egyes jelenségeire); a formánselemzésekben pedig a beszélők közötti és a beszélői csoportok közötti variancia került előtérbe, valamint a szó- és mondatolvasás helyett a spontán beszéd.

Az artikuláció vizsgálatának korai időszakában a statikus módszerek domináltak, mint a palatográfia és a labiográfia; később dinamikus módszerek váltak elérhetővé, mint a röntgenfilm. A 21. század elején az elektromágneses artikulográfia (EMA), a nyelvultrahang (UH) és az elektroglottográf (EGG) terjedt el a magyar laboratóriumokban.

A magyar magánhangzók formánsértékeinek elemzése a '40-es évektől ugyancsak jelentős módszertani változásokon ment keresztül. Kezdetben a kutatók maguk végeztek számításokat az oscillogramok alapján a formánsfrekvenciák meghatározására, ezt követően kézi mérések történtek spektrogramokon. Mára az automatikus mérések váltak elterjedtté, gyakran nagyobb beszélőszámon (beszédatadatbázisok) és spontán beszédanyagokon. Ez a változás lehetővé tette nagyszámú adathoz való gyorsabb hozzáférést, de megnövelte a variabilitás mértékét is.

A különböző generációk beszédének elemzésében az összehasonlítás nehézségét részben az adja, hogy a különböző forrásokból származó adatok összevetése korlátozott értékű lehet a módszertani eltérések miatt. Másrészt az egyazon módszertannal készült elemzések esetén is felmerül a kérdés, hogy az eredmények eltérései háttérben valóban a magánhangzóejtés különbségei, vagy pedig más, az életkori beszéd sajátosságokhoz tartozó ok áll.

Vizsgálatok szinuszhullámú és amplitúdómodulált beszéddel magyar nyelven: jelenségek és ötletek gyakorlati alkalmazásra

Jakab Zoltán, Mohai Katalin, Vig Julianna

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Az emberi beszéd redundáns inger, mely optimális esetben sokkal több információt tartalmaz, mint ami minimálisan szükséges a megértéshez. Ez lehetővé teszi a beszédészlelés határainak feszegetését, tehát a különféle módon redukált beszédingerek létrehozását annak vizsgálatára, hogy milyen feltételek mellett vagyunk képesek a beszéd megértésére. A szinuszhullámú és az amplitúdómodulált beszéd az két forma, amelyet a leggyakrabban használnak ilyen irányú vizsgálatokra. Magyar nyelven végzett eddigi vizsgálataink alapján úgy tűnik, hogy különböző korú gyerekek és felnőttek hasonló mértékben képesek ezeket a beszédváltozatokat megérteni, mint hasonló korú angol anyanyelvű személyek. Tipikus nyelvi fejlődésű 5-6 éves gyerekek között egyrészt igen nagy egyéni különbségek figyelhetők meg a szinuszhullámú és az amplitúdómodulált beszéd megértésében, másrészt egy jellegzetes, gyors javulás is megjelenik, amit egyfajta perceptuális tanulás eredményének tűnik. A redukált beszédformák észlelése végső soron a forrásnormalizáció egy extrém esetének is tekinthető. Felnőtteknél ugyanakkor az amplitúdómodulált beszéd és a szinuszhullámú beszéd között tanulási transzferhatás is megfigyelhető: néhány perc gyakorlás az egyik ingerfajttal javítja a személyek teljesítményét a másik ingerfajtan. Ez azért meglepő, mert a kétféle inger nagyon különbözik egymástól. A későbbiekben ezeknek a jelenségeknek a diagnosztikai és esetleg terápiás lehetőségeit igyekszünk földeríteni.

Ritka szövődmény tonsillectomiát követően

Súlyos fokú, tartós dysphagia kétoldali nervus glossopharyngeus károsodás miatt

Bihari Adél - Dabasi Eszter

Észak Pesti Centrumkórház- Honvédkórház, Fül-orr-gége, Fej és Nyaksebészeti Osztály

ESETBEMUTATÁS

Más intézetben, ITN-ben végzett tonsillectomia, és ennek kapcsán subcután emphysema kialakulását követően, súlyos fokú aspiratioval járó dysphagia miatt küldték a beteget intézetünkbe. Az elvégzett vizsgálatok során trachea-oesophageális fistula meglétét kizártuk, valamint a klinikai kép alapján a n. laryngeus superior károsodását is elvetettük. (jó köhögési reflex, normális stroboszkópos lelet, változatlan hangminőség, nem beszűkült hangterjedelem). A súlyos fokú dysphagia miatt nasogastricus, majd PEG-szondán keresztül táplálást alkalmaztunk. A panaszok és a klinikai kép alapján (nyílt orrhangzósság, lágy szájpad tartós mozgászavara, öklendezési reflex hiánya, ízérzés zavara, késve kiváltott, vagy nem kiváltódó nyelési reflex) kétoldali n. glossopharyngeus sérülést, funkciózavart feltételeztünk. A beteg nyelésrehabilitációja után a PEG a postoperatív 148. napon vált eltávolíthatóvá. Az eset kapcsán áttekintjük a szakirodalmat és a lehetséges megelőzési valamint terápiás lehetőségeket.

Felhasznált irodalom: Garnett JD, Ramadan HH. Swallowing Dysfunction after Tonsillectomy. Otolaryngol Head Neck Surg. 1996, Ford LC, Cruz RM. Bilateral Glossopharyngeal Nerve Paralysis after Tonsillectomy: Case Report and Anatomic Study. The Laryngoscope. 2004, Trinidad A, Philpott CM. Bilateral glossopharyngeal nerve palsy following tonsillectomy: a very rare and difficult complication of a common procedure. The Journal of Laryngology & Otology. 2015, Hong SA, LaGorio L, Husain I. Post-tonsillectomy dysphagia secondary to glossopharyngeal nerve injury. BMJ Case Rep. 2020

Diszfóniás személyek hangminőségének vizsgálata a cepstral peak prominence smoothed érték mérésével

Kovács Beáta Adrienn – Témavezető: Damásdi Nóra

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, logopédia MA Karolina Kórház-Rendelőintézet

Előadásom célja egy olyan, hazánkban még kevésbé kutatott akusztikai paraméter, a cepstral peak prominence smoothed (CPPS) bemutatása, mellyel a diszfóniás személyek hangminősége jellemezhető. A nemzetközi kutatások alapján megbízhatóan jelzi a diszfónia jelenlétét, súlyosságát, ill. a hang levegősségével is összefüggést mutat (Hillenbrand & Houde, 1996). Előnye, hogy folyamatos beszédben is mérhető. Kutatásomban a CPPS értékek alapján hasonlítottam össze diszfóniás és patológiás hangjellelmezőket nem mutató személyek hangminőségét különböző hangfeladatok során, valamint vizsgáltam a kapcsolatot a szubjektív logopédiai vizsgálatok (ÉLREM-skála, Voice Handicap Index [VHI]) eredményeivel.

28 diszfóniás és 27 kontroll személytől gyűjtöttünk adatot 3 hallgatótársammal kutatási csoportot alkotva. Elemzésem során az ÉLREM-skála alapján történő auditív percepció értékelést, a VHI eredményét, valamint a kitartott magánhangzók, a mondatfelolvasás és a szövegfelolvasás hangfelvételét használtam fel. A hangfeladatok CPPS értékeit a Praat szoftverrel számoltam, majd a ROPstat segítségével statisztikailag elemeztem.

A CPPS érték minél alacsonyabb, annál kevesebb a harmónia a hangban. Az eredményeim alapján a diszfóniás személyek CPPS értéke mindhárom hangfeladatban szignifikánsan alacsonyabb, mint a kontroll csoport értéke, tehát objektívan kimutatható a hangminőség eltérése a diszfóniás személyeknél hangfeladattól függetlenül. A CPPS értéke az ÉLREM-skála levegősség pontszámával és a VHI összpontszámával is negatívan korrelál, ami arra utal, hogy a szubjektív vizsgálatok által kimutatott zavar mértéke a hangminőség eltérésében tetten érhető. Kutatásom alátámasztotta, hogy a CPPS alkalmas lehet a patológiás és a nem patológiás hang elkülönítésére. A magyar normaértékek hiánya azonban jelenleg korlátozza gyakorlati alkalmazhatóságát, ennek ellenére a terápiás hatékonyság nyomon követésére normaértékek nélkül is jól használható.

Felhasznált szakirodalom: Hillenbrand, J., & Houde, R. A. (1996). Acoustic Correlates of Breathy Vocal Quality: Dysphonic Voices and Continuous Speech. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 39(2), 311. <https://doi:10.1044/jslr.3902.311>

A kínai lexikai tónusok és a magyar intonációs kontúrok interferenciája kínaiul tanuló magyar anyanyelvűek ejtésében

Juhász Kornélia – Bartos Huba

HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A magyar nyelvben a beszéddallam változása, vagyis az intonáció mondat- vagy közlés szintű egységek szintjén jelenik meg (Markó 2017). Ezzel szemben a mandarin kínai nyelvben a dallammenet az intonáció és a szótagok szintjén megjelenő lexikai tónusok interakciójaként valósul meg. Ez azt jelenti, hogy a kínai nyelvben az intonáció hatással van a lexikai tónusok megvalósulására (pl. az f_0 regiszterére és terjedelemre) azonban a dallammenet irányát nem befolyásolja (Shen 1990). Tehát az kínai emelkedő tónus kijelentő és kérdő mondattípusban is emelkedik, hasonlóképpen az ereszkedő tónus ereszkedő mintázatot mutat mind kijelentő és kérdő mondattípusban. Ez az akusztikai kísérlet e két kínai tónus megvalósulását vizsgálja kínaiul tanuló magyar anyanyelvűek ejtésében. A kísérlet fő kérdése az, hogy a kínaiul tanulók produkciójában az anyanyelvi magyar intonációs mintázatok zavart okoznak-e, illetve felülírják-e a kínai lexikai tónusok mondattípustól független emelkedő, illetve ereszkedő dallammenetét. Tehát arra a kérdésre keressük a választ, hogy a kínaiul tanulók képesek-e a kínai emelkedő tónust kijelentő mondattípusban – a magyar ereszkedő mintázatával ellentétben – emelkedő dallammal ejteni, továbbá képesek-e a kínai ereszkedő tónust kérdő mondattípusban – a magyar emelkedő egy szótagú eldöntendő kérdő mintázatával szemben – ereszkedő dallammal produkálni.

A kísérletben egy kezdő és egy haladó kínai nyelvtanuló csoport ejtését vetettük össze egy kínai anyanyelvű kontrollcsoport ejtésével. A kísérleti személyeknek az egy szótagú kérdő és kijelentő megnyilatkozásokat rövid párbeszédbe foglalva kellett felolvasniuk. A dallammenet alakját, vagyis az f_0 -kontúrokat dinamikus statisztikai módszerrel (általános additív kevert modellekkel) vetettük össze a három beszélői csoport és a két mondattípus függvényében. Az elemzésben kiemelt szerepet kapott az egyéni variabilitás vizsgálata is. A kísérlet eredményei rámutattak, hogy a kínaiul tanuló magyar anyanyelvűek számára problémát okoz a lexikai tónusok és az intonáció összehangolása azon esetekben, ahol az anyanyelvi és a célnyelvi kontúr dallammenete egymással ellentétes irányban valósul meg.

- Markó A. 2017. Hangtan. In Imrényi András, Kugler Nóra, Ladányi Mária, Markó Alexandra, Tátrai Sz. & Tolcsvai Nagy G. (szerk.), *Nyelvtan. (75–203)*. Budapest: Osiris
- Shen X. S. 1990. *The Prosody of Mandarin Chinese*. University of California Press.

Nyelvi fejlődés támogatása a prevenciótól a terápiáig

Radványi Nikolett, Ferenczi Fanni, Hencz Edit, Mátis Zsuzsanna

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIX. Kerületi Tagintézménye

A 21. század paradoxonja, hogy miközben az életben való sikeres beválásnak fontos feltétele a beszéd, a jó kommunikáció, addig a körülmények a helyes beszéd elsajátítását és használatát nehezítik. Az újabb kommunikációs csatornák előtérbe kerülésével a helyes beszédminták eltűnnek, a nyelvelsajátításhoz szükséges impulzusok hiányoznak.

Az a tapasztalatunk, hogy a logopédiai tevékenység hagyományos színterein nem sikerül ellensúlyozni a megjelenő hátrányokat, ezért jógyakorlatként bevezettük a nagyon korai prevenciót.

Ennek keretében már a várandós édesanyák megszólításától kezdve, a ténylegesen gyermekekre irányuló terápiás foglalkozásokig igyekszünk több módon hatást elérni.

Egyre nagyobb körben, nagyobb számban válik szükségessé a beszéd és nyelvi problémával küzdő gyermekek ellátása, melyet a szakirodalmi adatok és saját tapasztalataink is alátámasztanak.

A prevenciós munka színterei: a védőnői hálózattal szervezett tájékoztató előadások gyermekét váró és kisgyermekes szülőknek és a kerületi bölcsődék, ahol évente edukációs célú beszélgetéseket szervezünk a bölcsődei kisgyermeknevelők és a bölcsődébe járó gyermekek szülei számára.

A nyelvi késő gyermekek ellátása sokféle és változatos formában történik intézményünkben. Rugalmasan, az igényekhez alkalmazkodva, különböző összetételű és fókuszú csoportos ellátásokat szervezünk, kihasználva a társszakmák közötti együttműködés lehetőségeit.

Úgy érezzük, hogy helyes úton járunk, mert a tudásmegosztó tevékenységünk révén a bölcsődében dolgozók és a védőnők érzékenyebbé váltak, évről-évre nagy számban küldenek az intézményünkbe kisgyermeket. Ennek segítségével a korábbiakhoz képest sokkal hamarabb kerülnek a látóterünkbe az ellátandó gyerekek.

Nyelvi késés korai ellátása és annak hatékonysága a SZIKRÁK módszertan alkalmazásával

Jakab Zoltán¹ – Keszthelyi Kata² – Molnárné Bogáth Réka² –
Szabóné Vékony Andrea² – Rohár Alexandra^{1,3,4}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, ²Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat
XXII. Kerületi Tagintézménye, ³Magyar Tudományos Akadémia - Eötvös Loránd Tudományegyetem
Nyelvfejlődési Zavarok Kutatócsoport, ⁴Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Sárbogárdi Tagintézménye

Az előadás célja egy új módszertani eljárásra épülő terápia hatékonyságának bemutatása. A témát szakdolgozati kutatásomban vizsgáltam, melynek keretein belül a terápia menete és az egész fejlesztési folyamat tervezése a SZIKRÁK módszertanára épült (Kondor-Szabó et al., 2024).

A téma relevanciája napjainkban igen magas, hisz a nyelvi késés a 2 éves gyermekek 15-25%-át érinti, és bár e csoport közel 50%-a képes felzárkózni a korosztályhoz bármiféle beavatkozás nélkül, a másik 50%-nál ennél súlyosabb a helyzet, és súlyosabb következmények rakódhatnak a nyelvi késésre, ha nem avatkozunk időben közbe (Kas et al., 2017). A SZIKRÁK terápiás módszertanában a három nagy terület, az anyanyelvi fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a megismerős funkciók fejlesztése komplexen jelenik meg, csak úgy, mint a nyelvi késés haza ellátását megalapozó *Mozdul a szó* módszertanában is (Németh & Sós, 2006).

A kutatásban azokra a kérdésekre kerestük a választ, hogy van-e mérhető eredménye a korai logopédiai intervenciónak, már akár néhány hónapos intervenció hatására is; van-e a beszéd-, nyelvi teljesítményben mennyiségileg, illetve minőségileg mérhető eredmény az intervenció hatására, továbbá, hogy a gyermekek mely területeken érik el a legnagyobb fejlődést.

A kutatásban 5 bölcsődés korú, nyelvi késés tüneteit mutató gyermek vett részt. A kutatási időszak 2024 októbertől 2025 januárig tartott, mely idő alatt a SZIKRÁK módszertan szerint, heti egy intervención vettek részt a gyermekek. A bemeneti és kimeneti adatokat a KOFA-2 (Kommunikatív Fejlődési Adattár), valamint a Lőrik-féle képes szómegértési teszt szolgáltatta.

Az eredményeket mind mennyiségi, mind minőségi szempontból elemeztük, de az idő rövidege miatt az előadásban csak a mennyiségi

eredményeket mutatjuk be. A főbb eredmények az expresszív és receptív szókincs, valamint a beszédkedv tekintetében jelentkeztek.

Mivel a kutatásban kontrollcsoport nem vett részt, valamint a spontán felzárkózás lehetőségét sem tudtuk kizárni, a kutatás még nem teljeskörű, további kutatások alapja lehet. Azonban elmondható, hogy a SZIKRÁK módszertanára jól ráépíthető egy ilyen jellegű kutatás.

Irodalom:

Kas B., Lőrök J., Bertalan R. F. (2017). A korai nyelvi-kommunikációs fejlettség új mérőeszköze, a MacArthur-Bates Kommunikatív Fejlődési Adattár 3. (KOFA3) alapjai és gyakorlati alkalmazási lehetőségei. *Logopédia*, 2(1), 41-56.

Kondor-Szabó E., Molnárné Bogáth R., Szabóné Vékony, A. (2024). Szikrák. LogoTech+ Kft.

Németh E., & Sósne Pintye M. (2006). *Mozdul a szó*. Logopédiai Kiadó Gmk.

Nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek kognitív kontroll funkciói

Rohár Alexandra

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, MTA-ELTE Nyelvfejlődési Zavarok Kutatócsoport,
FMPSZ Sárbogárdi Tagintézménye

Célok és háttér: Kutatásunk célja feltérképezni a nyelvfejlődési zavart (NYFZ) mutató gyermekek nyelvi és kognitív kontroll profilját. Kutatásunk elméleti háttérét a Cohen-féle (2017) kognitív kontroll modell és az Oberauer-féle (2009) interferenciaelmélet adják. Bár számos tanulmány igazolta, hogy NYFZ-ben gyengébbek bizonyos kognitív kontroll funkciók, de az eltérések mennyiségi és minőségi jellemzőinek az alaposabb megismerése további vizsgálatokat igényel, hiszen a szakirodalmi adatok olykor ellentmondásosak a csoport heterogenitásának, az eltérő elméleti keretek és vizsgáló eljárások használatának köszönhetően (Marton, Gehebe & Pazuelo, 2019).

Módszertan: Kutatásunkban 78 fő NYFZ-t mutató, 7 és 12 év közötti tanulóval végeztünk nyelvi (KOBAC rövidített verzió, Lukács & Kas, 2022) és kognitív kontroll teszteket (nonverbális kísérleti N-back teszt). A szociöokonómiai és nyelvhasználati háttér megismerésének érdekében további két szülői kérdőívet is használtunk. (Kutatásetikai engedélyszám: KEB/2018/011, KEB/2023/01).

Adatfeldolgozás és eredmények: A leíró statisztika mellett korrelációs mátrixot és regressziós analízist végeztünk. Az anyai iskolázottsággal kapcsolatban megállapítható, hogy a nyelvi teljesítményre jelentősen negatív hatást az alapfokú végzettség gyakorol. A szocioökonómiai háttér a kognitív kontroll tesztekben mutatott teljesítményt kevésbé befolyásolta. A nyelvi zavar súlyossága és a kognitív kontroll tesztekben mutatott teljesítmény közötti kapcsolat elsősorban a komplexebb feladatokban nyilvánult meg.

Következtetések: Kutatási eredményeink alapján mind a nyelvi, mind a kognitív kontroll funkciók terén sikerült beazonosítani érzékenyebb ingertípusokat, melyeknek köszönhetően a kísérleti eljárások funkcionalitását növelhetjük, bővítve ezzel a hazai diagnosztikai gyakorlatban használt eljárások körét, csökkentve a nyelvi zavarral küzdő, de diagnosztizálatlan gyermekek számát.

Felhasznált irodalom:

Cohen, J. D. (2017). *Cognitiv Control – Core Constructs and Current Consideration*. In Egner, T. (Ed.), *The Wiley Handbook of Cognitive Control* (pp. 3-28.). New Jersey: Wiley-Blackwell.

Kas B. & Lukács Á. (2022). KOMPLEX BESZÉLT ANYANYELVI KÉPESSÉGTESZT (KOBAK). Rövid változat (MTA-ELTE Nyelvfejlődési Zavarok Kutatócsoport MONDD-TE projekt M1)

Marton, K., Gehebe, T., & Pazuelo, L. (2019). Cognitive control along the language spectrum: From the typical bilingual child to language impairment. *Seminars in Speech and Language*, 40(4), 256–271.

Oberauer, K. (2009). Design for a working memory. In Ross, B. H. (Ed.), *The psychology of learning and motivation: Vol. 51. The psychology of learning and motivation* (pp. 45–100.). San Diego, CA, US: Elsevier Academic Press

Falevél vagy avar? Üldöz vagy menekül? Vizuális segédanyagok a nyelv- és beszédfejlődés támogatásában

Bertalan Regina Frida

Pécsi Tudományegyetem KPVK Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék
7100 Szekszárd Rákóczi u. 1.

Az előadás azokat a logopédiai diagnosztikai és terápiás, valamint a nyelvfejlődésre irányuló kutatómunkában szerzett ismereteket és tapasztalatokat tekinti át, amelyek a képi segédanyagok feldolgozását, értelmezését érintik.

Sokféle képet alkalmazó technika ismert a nyelv- és beszédképesség kutatásában, vizsgálatában és támogatásában. Ezek mindegyikében vizuális formában jelenítünk meg valamely fogalmi vagy propozicionális tartalmat, és hozzá kapcsolódó viselkedéses reakciókat várunk el. Vizuális megjelenítésben az objektumok részletei, színei, körvonalai, árnyékai és transzparenciái eltérhetnek a valóságtól vagy hiányozhatnak is, ezért sajátos percepció keretében restaurálni kell őket.

A releváns vizuális ábrázolásmód különösen fontos a fiatalabb és az elsődleges vagy másodlagos nyelvfejlődési eltérést mutató gyerekekkel folytatott munkában. A tárgyképeken a lényeges képelemek kiemelése, realiztikussága, a prototipikus jegyek mennyisége, a részletgazdagság, a képrészletek elhelyezése és méretezése, valamint a tudatosan alkalmazott, többé vagy kevésbé tárgyilagos megjelenítési stílus mind teljesítménybefolyásoló. A cselekvés- vagy eseményképek értelmezésében a referenciapontok (például az események kezdő- vagy végpontja vagy a domináns szereplő) megtalálása határozza meg jelentősen az eredményeket.

A körütekintő ábrázolás lehetővé teszi, hogy valós diagnosztikai értékek birtokába jussunk, összevethetők legyenek a különböző tesztekben elért eredmények, növekedjen a kutatómunkával nyert adatok érvényessége, továbbá releváns terápiás és oktatási anyagokkal segíthessük a gyerekek fejlődését.

Az előadás anyagához kapcsolódó legfontosabb szakirodalmak jegyzéke

- Bonin, Patrick – Chalard, Maryléne – Méot, Alain – Fayol, Michel 2002. The determinants of spoken and written picture naming latencies. *British Journal of Psychology* 93: 89–114. <http://leaderv.u-bourgogne.fr/files/publications/000153-the-determinants-of-spoken-and-written-picture-naming-latencies.pdf> (2024. szeptember 30.) <https://doi.org/10.1348/000712602162463>
- Brouwer, Catherine E. – Johannessen, Christian M. – Clausen, Marit C. 2019. Understanding the meaning potential of pictures in speech and language assessment. *RASK – International journal of language and communication*, 49, 105–127. https://www.sdu.dk/en/om_sdu/institutter_centre/isk/forskning/forskningspublikationer/rask/issues/49
- Cannard, Christine – Blaye, Agnes – Scheuner, Nelly – Bonthouy, Francaise 2005. Picture naming in 3- to 8-year-old French children: Methodological considerations for name agreement. *Behavior Research Methods* 37(3): 417–425.
- Cycowicz, Yael. M. – Friedman, David – Rothstein, Mairav 1997. Picture Naming by Young Children: Norms for Name Agreement, Familiarity, and Visual Complexity. *Journal of Experimental Child Psychology* 65: 171–237.
- Domander, Ramona. J. 1978. Comments on W. A. Adams' Analysis of J. M. Kennedy's Seven Features of Pictures. *Leonardo* 11(4): 295–297. <https://www.jstor.org/stable/1573954?origin=crossref&seq=3> (2024. november 11.) <https://doi.org/10.2307/1573954>
- Johnson, Carla J. 1992. Cognitive Components of Naming in Children: Effects of Referential Uncertainty and Stimulus Realism. *Journal of Experimental Child Psychology* 53: 24–44. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022096505800037?via=ihub> (2024. szeptember 4.) [https://doi.org/10.1016/S0022-0965\(05\)80003-7](https://doi.org/10.1016/S0022-0965(05)80003-7)
- Kennedy, John M. 1976. Comments on Deregowski's Analysis of Seeing a Picture for the First Time. *Leonardo* 9(3): 219–221. <https://www.jstor.org/stable/1573560?origin=crossref&seq=2> (2024. november 11.) <https://doi.org/10.2307/1573560>
- Martein, Régine 1995. Norms for Name and Concept Agreement, Familiarity, Visual Complexity and Image Agreement on a Set of 216 Pictures. *Psychologica Belgica* 35(4): 205 – 225. https://www.researchgate.net/publication/232473135_Norms_for_Name_and_Concept_Agreement_Familiarity_Visual_Complexity_and_Image_Agreement_on_a_Set_of_216_Pictures (2024. szeptember 10.) <https://doi.org/10.5334/pb.886>
- Masterson, Jackie – Druks, Judit 1998. Description of a Set of 164 Nouns and 102 Verbs Matched for Printed Word Frequency, Familiarity, and Age-of-Acquisition. *Journal of Neurolinguistics* 11(4): 331–354. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0911604498000232?via=ihub> (2024. szeptember 10.) [https://doi.org/10.1016/S0911-6044\(98\)00023-2](https://doi.org/10.1016/S0911-6044(98)00023-2)
- Sanfeliu, M. Carmen – Fernandez, Angel 1996. A set of 254 Snodgrass–Vanderwart pictures standardized for Spanish: Norms for name agreement, image agreement, familiarity, and visual complexity. *Behavior Research Methods, Instruments & Computers* 28(4): 537–555.
- Snodgrass, Joan Gay – Vanderwart, Mary 1980. A Standardized Set of 260 Pictures: Norms for Name Agreement, Image Agreement, Familiarity, and Visual Complexity. *Journal of Experimental Psychology: Human Learning and Memory* 6(2): 174–215. https://www.researchgate.net/publication/277684999_A_Standardized_Set_of_260_Pictures_Norms_for_Name_Agreement_Image_Agreement_Familiarity_and_Visual_Complexity (2024. október 2.) <https://doi.org/10.1037//0278-7393.6.2.174>
- von Stutterheim, Christiane 2003. Linguistic structure and information organisation: The case of very advanced learners. *EUROSLA Yearbook* 3: 183 – 206. <https://www.researchgate.net/publication/>

233516193_Linguistic_structure_and_information_organisation_The_case_of_very_advanced_learners
(2024. augusztus 3.) <https://doi.org/10.1075/eurosla.3.11stu>

von Stutterheim, Christiane – Nüse, Ralf 2003. Processes of conceptualization in language production: language-specific perspectives and event construal. *Linguistics* 41(5): 851–881. https://www.researchgate.net/publication/228919192_Processes_of_conceptualization_in_language_production_Language-specific_perspectives_and_event_construal (2024. augusztus 3.) <https://doi.org/10.1515/ling.2003.028>

Székely Anna 2002. A lexikális előhívás interkulturális kutatása képmegnevezési helyzetben. Doktori disszertáció. https://docplayer.hu/4030266-A-lexikalis-elohivas-interkulturalis-kutatasi-kepmegnevezesi-helyzetben.html#google_vignette (2024. október 1.)

Egy Down-szindrómás beszélővel végzett akusztikai kísérlet módszertani tapasztalatai

Jankovics Julianna^{1,3} – Juhász Kornélia^{2,3} – Gráci Tekla Etelka^{2,3}

¹BGéSZC Öveges József Technikum és Szakképző Iskola, ²HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont, ³MTA–HUN-REN NYTK Lendület Neurofonetikai Kutatócsoport

Az előadásunkban Down-szindrómás adatközlőkkel végzett akusztikai kísérletekhez tartozó módszertani kérdéseket és problémákat tárunk fel és osztunk meg. Kutatásunkban neuroatipikus beszélők, 20–40 év közötti Down-szindrómás személyek ejtését elemezzük. A Down-szindróma egy genetikai rendellenesség, amely értelmi fogyatékossággal jár együtt. A Down-szindrómás személyeknél gyakran jelenik meg dysarthria, dysphonia és apraxia, vagyis jellemzők lehetnek a mássalhangzók ejtésével kapcsolatos problémák, általános nazalizáció, valamint a magánhangzók redukciója és centralizációja. A Down-szindrómás beszélőkkel végzett akusztikai kísérlet egy pilot kutatás, amelybe különböző beszédfeladatokat válogattunk annak érdekében, hogy felderítsük a leghatékonyabb módszert a kívánt beszédhang(sor)ok és mondattípusok elicitálására. A kutatás több beszédfeladatot is magában foglal, vizsgálva a beszéd szegmentális és szupraszegmentális szintjeit, ilyen feladatok például: a magánhangzók kitartott ejtése, az alaphang-terjedelem vizsgálata (az adott beszédhang ejtésének vizsgálata a legmélyebb alapfrekvenciától a legmagasabb alapfrekvenciáig), illetve spontán és olvasott beszédfeladatok. Az olvasott beszédfeladatokon belül több módszertant is kipróbáltunk: a különböző mondattípusok előhívására alkalmaztunk kizárólag felolvasásos feladatot, valamint utánmondásos és szituációs kérdés-felelet gyakorlatokat is. A különböző gyakorlatok esetében fontos tényezőnek bizonyultak az egyéni különbségek. Az akusztikai kísérlet előrehaladását segítette a monotonitás és a megnyilatkozások ritmusos egymásutániséga, ugyanakkor a munkamemória különböző mértékű kapacitáskorlátja gyakran gátolta a feladat instrukciók szerinti teljesítését. A kognitív funkciókat szemantikus-, fonemikus- és igeinfluenca feladatokkal, valamint számterjedelem teszttel mértük fel. A kísérlet módszertani tapasztalatai irányt mutathatnak a Down-szindrómás beszélőkkel való hatékonyabb együttműködés.

A nyeléskorrekción és felelőssége

Innovatív szakmai anyagok a logopédiai ellátásban

Havadi-Nagy Marian – Tóthné Aszalai Anett

FPSZ Beszédjavító Tagintézménye

Jó és hatékony logopédiát tartani felelősség. Jó és előremutató szakmaiságot képviselni ugyancsak felelősség. A korszerű szakmai keretek felállítása és a logopédiai szakmai tartalmak folyamatos megújulása alapvető és egyben közös igényünk.

A tudásmegosztás egyik lehetséges útja az ún. közösségi tudásmegosztás, melynek során a logopédiai tudástartalmak közvetlenül és térítésmentesen érkeznek el a szakmai felhasználókhoz.

A szakmai fejlődés iránti elvárás, valamint elkötelezettség hozta létre a Beszédjavítóban azt a programot, amelyben biztosítjuk a logopédia tudáshoz való hozzáférést az FPSZ szakmai-szervezeti keretén belül. Így jött létre 2025 elején a Beszédjavító Logopédiai Tudásportál.

Az elkészült szakmai anyagok közül elsőként a nyelési OMD-re (hiv. nyelvlökéses nyelés) irányuló szakmai protokollt emeljük ki, amelyben diagnosztikai és terápiás módszertani vonatkozásban nyújtunk releváns és alkalmazható ismereteket. A szakmai anyagok összeállítása a kurrens hazai és külföldi szakirodalmakkal, többek között Havadi-Nagy és Deme (2021) munkájával összhangban valósult meg.

A kiegészítő, nyeléskorrekción profilú szakmai anyagok a szülői/kliensi edukációt, a komplex szemlélet szerinti testtartásjavítást érintik, illetve értékes a fogszabályozás felé kitekintő leírás, melyek a fogszabályozó készülékek, köztük a miofunkcionális tréner mellett, előtt és után végezhető terápiás lehetőségekre adnak választ.

A tudásmegosztás másik útként a belső szakmai továbbképzések megtartását helyezzük fókuszba, és itt hivatkozunk a dadogásterápiás műhelyre vagy a beszédszervi működést, beszédhangejtést innovatív vizsgálólapokkal bemutató képzésekre. Utalni szeretnék arra, hogy a 2023-as MFFLT-konferencián került sor a kutatás és a szakmai produktumok prezentálására a szakmai közönség felé, majd az idei évben képzés formájában a közösségi tudásmegosztás is megvalósult.

Az említett beszédkórképek támogatásán túl a múltból a jövőbe átívelő kezdeményezésünk az archív, és a jelen logopédiája számára is alkalmazható ismereteket nyújtó szakmai könyvek digitalizált formában történő közreadása.

A több, mint 130 éves Beszédjavító így (is) szeretne tisztelegni a szakma előtt.

A pragmatikai képesség működése ADHD-ban

Svindt Veronika

HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont,
MTA-HUN-REN NYTK Neurofonetikai Kutatócsoport

A pragmatikai képesség fejlettsége meghatározza az egyén boldogulását a hétköznapi szociális-kommunikációs helyzeteiben, illetve az egyén iskolai sikerességét is. Ennek ellenére kevés figyelmet szentelünk e képesség vizsgálatának. A pragmatikai képesség korlátozott működése több fejlődési zavarban is fennállhat. Egyre szélesebb körben ismert, hogy nemcsak autizmus spektrum zavarban, hanem ADHD-ban is számolnunk kell e képesség korlátozott működésével. Ennek ellenére az erre vonatkozó felmérések a gyakorlatban nem elterjedtek. A kutatásban összesen 105 gyermeket vizsgáltunk három csoportban: tipikus fejlődésű (TD); ADHD; valamint ADHD-val és még egy komorbid állapottal élő gyermekek (ADHD+). A vizsgálathoz egy saját fejlesztésű pragmatikai megértést mérő tesztet alkalmaztunk. A pragmatikai képességet mérő tesztben mértük a szemantikai-pragmatikai interfész működését, a beszédaktusok megértését, a figuratív nyelvi megértést, valamint a prozódia által kifejezett pragmatikai többletjelentések megértését. Emellett vizsgáltuk a nyelvtani megértést és a tudatelméleti képességét is. A nyelvi-kommunikációs profil alaposabb feltárásához a vizsgálatban résztvevő ADHD-val élő gyermekek szüleit a CCC-2 szülői kérdőív kitöltésére is kértük.

Az eredmények azt mutatják, hogy a nyelvtani megértés terén mind az ADHD, mind az ADHD+ csoport szignifikánsan alacsonyabb teljesítményt ért el, mint a kontroll csoport, miközben a tudatelméleti képességben nem mutatkozott különbség a csoportok között. A pragmatikai teszt összesített pontszámában a legalacsonyabb eredményt az ADHD+ csoport érte el, de mindkét atipikus fejlődésű csoport szignifikánsan különbözött a TD csoporttól. Az egyéni mintázatokat vizsgálva azt látjuk, hogy az ADHD-ban érintett gyermekek 50%-ánál mutatkozik elmaradás a pragmatikai képességekben. Ez az arány fennálló ADHD és valamely más komorbid állapot esetén 80%.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy ADHD diagnózis esetén is rendkívül szükséges volna a nyelvi és pragmatikai képességek feltárása, mivel a rejtetten maradó nehézségek hosszútávon negatívan befolyásolják a gyermekek életminőségét.

Az emberi intelligencia és a mesterséges intelligencia találkozása: új utak az anyanyelvi fejlesztésben

**Gajzágó János¹ – Molnárné Bogáth Réka² –
Szabóné Vékony Andrea² – Várbíró Zita Liliána³**

¹Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat, ²Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XXII. Kerületi Tagintézménye,

³Fejér Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székesfehérvári Tagintézménye

Absztrakt: Az emberi intelligencia és a mesterséges intelligencia találkozása, valamint a mesterséges intelligencia megjelenése az oktatásban új lehetőségeket kínál. Az anyanyelvi nevelés a 21. században új dimenziókkal bővül a mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásával. Betekintést szeretnénk nyújtani, hogyan egészíthetik ki az MI-alapú eszközök a pedagógusok munkáját, és hogyan támogatják a tanulók egyéni fejlődését a szövegértés, szókincsfejlesztés, helyesírás és olvasás terén. Alkalmazása nemcsak a foglalkozásokra történő felkészülés idejét rövidítheti le, hanem elősegítheti a még inkább személyre szabott fejlesztés megtervezését, ezzel növelve az ellátás hatékonyságát. Az emberi és gépi intelligencia összehangolt használata nem helyettesíti a tanári szerepet, hanem új lehetőségeket teremt az aktív tanulás, a személyre szabott feladatok és a kritikai gondolkodás fejlesztésére. A előadás bemutatja, hogyan válhat az MI tudatos, etikus alkalmazása a modern anyanyelvi oktatás szerves részévé.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, generatív mesterséges intelligencia, MI, AI, nyelvi fejlesztés, anyanyelvi fejlesztés, etikus alkalmazás, nyelvi modell, képi modell, nyelvi késés, hangtani tudatosság.

